

4. Шкільняк М. М., Васіна А. Ю., Мельник А. Ф., Монастирський Г. Л., Удосконалення механізмів публічного управління та адміністрування в контексті реалізації потенціалу децентралізації. *Вісник економіки*. 2021. № 2. С.193-199.
5. Примуш М. В., Окуньовська Ю. В. Громада як основний елемент місцевого самоврядування. *Політичне життя*. 2022. № 3. С. 33– 37
6. Traité instituant la Communauté Economique Européenne 1957. Op. cit. Préambule. P. 11.
7. Treaty on European Union, signed at Maastricht on 7th February 1992 Op. cit. Art. 3b; Consolidated Version of the Treaty on European Union. Op. cit. Art. 5.
8. Ohmae K. The Rise of the Region State. *Foreign Affairs*. 1993. Vol. 72. Is. 2. Pp. 78-83

References:

1. Lelechenko A. P., Vasylieva O. I., Kuibida V. S., Tkachuk A. F. (2017). Mistseve samovriaduvannia v umovakh detsentralizatsii povnovazhen: navch. posib. K, 110 s.
2. Hyzhko A. P. (2020) Svitovi praktyky vprovadzhennia detsentralizatsii ta yikh dosvid dlia Ukrainy. *Politychne zhyttia*, 1. S. 22–29.
3. Yaroshenko A. S. (2021). Administratyvno-pravovyi status orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v konteksti reformy detsentralizatsii. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia Pravo*, Vyp. 68. S. 211–215.
4. Shkilniak M. M., Vasina A. Yu., Melnyk A. F., Monastyrskiy H. L. (2021). Udoshkonalennia mekhanizmv publicnogo upravlinnia ta administruvannia v konteksti realizatsii potentsialu detsentralizatsii. *Visnyk ekonomiky*, № 2. S.193-199.
5. Prymush M. V., Okunovska Yu. V. (2022). Hromada yak osnovnyi element mistsevoho samovriaduvannia. *Politychne zhyttia*, № 3. S. 33– 37
6. Traité instituant la Communauté Economique Européenne (1957). Op. cit. Préambule. P. 11.
7. Treaty on European Union, signed at Maastricht on 7th February (1992) Op. cit. Art. 3b; Consolidated Version of the Treaty on European Union. Op. cit. Art. 5.
8. Ohmae K. (1993). The Rise of the Region State. *Foreign Affairs*, Vol. 72. Is. 2. Pp. 78-83.

DOI 10.31558/2617-0248.2024.9.8

УДК 32-027.21: 316.3: 061.2] (477+438)(0433)

НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ГРУПИ «ТРЕТЬОГО СЕКТОРУ» В ГРОМАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-5899-9370>

Волківський М. А., аспірант кафедри політології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8485-7594>

Семенченко Ф.Г., д.політ.н., професор Київського національного університету будівництва і архітектури

Проаналізовано роль НУО в функціонуванні сучасного громадянського суспільства. Виявлено, що НУО може бути надано статус одного із трьох рівнів: консультативний, реєстровий і спеціальний консультативний; що всеосяжне об'єднання всіх видів НУО поділяється на дві основні категорії: ті, які обслуговують інших (і мають великі фінансові ресурси), називаються посередниками, а ті, які обслуговуються посередниками, називаються громадськими організаціями. Показано, що НУО мають різні акроніми, які часто використовуються суб'єктивно та взаємозамінно.

З'ясовано, що НУО, які називають групою «третього сектора» в громадянському суспільстві, відіграють кілька конструктивних ролей: вони можуть надати голос групам, які постраждали від глобалізації – проблеми прав людини, екологічні права, права релігійні спільноти, права тварин, проблеми студентів, жіночих груп, професійних асоціацій і утворюють дуже широку коаліцію. Ефективність НЕУ для громадянського суспільства є безсумнівною, їх кількість зростає в усьому світі, а їхні голоси в громадянському суспільстві стають сильнішими, оскільки вони представляють різноманітні глобальні проблеми. Систематизовані причини низької ефективності в діяльності НУО: невеликий членський склад, брак коштів, внутрішнє обмеження уряду, відсутність доступу до фізичних ресурсів, внутрішні системи стримувань і протидії тощо.

Виявлено, що НУО, орієнтовані на демократичні цінності, зазвичай відкидають авторитарне правління, будь то ліве чи праве, як за своєю суттю розбещуюче та експлуататорське.

Вони сповідують демократичний принцип, згідно з яким суверенітет належить народу. Відтак режими розглядатимуть НУО як політичну та соціальну силу для зміцнення плюралізму і стримування влади держави по відношенню до громадянського суспільства. Вони наголошують на ролі НУО як каталізаторів соціальних та інституційних інновацій та підкреслюватимуть важливість збереження незалежності НУО.

Ключові слова: неурядові організації, громадянське суспільство, громадські об'єднання, міжнародні організації, Демократичні цінностіУкраїна, Європа, США.

Volkivskiy M.A., Semenchenko F.G. Non-governmental organisations as groups of the 'third sector' in civil society

The role of NGOs in the functioning of modern civil society is analysed. It is found that NGOs can be granted the status of one of three levels: consultative, registered and special consultative; that the comprehensive association of all types of NGOs is divided into two main categories: those that serve others (and have large financial resources) are called intermediaries, and those that are served by intermediaries are called public organisations. It is shown that NGOs have different acronyms, which are often used subjectively and interchangeably.

It is found that NGOs, which are called the 'third sector' group in civil society, play several constructive roles: they can give a voice to groups affected by globalisation – human rights issues, environmental rights, rights of religious communities, animal rights, students' issues, women's groups, professional associations and form a very broad coalition. The effectiveness of NHRIs for civil society is undeniable, their numbers are growing worldwide and their voices in civil society are becoming stronger as they represent a variety of global issues. The systematic reasons for low efficiency in the activities of NGOs are systematised: small membership, lack of funds, internal government restrictions, lack of access to physical resources, internal systems of checks and balances, etc.

It was found that NGOs oriented towards democratic values usually reject authoritarian rule, whether on the left or the right, as inherently corrupting and exploitative. They profess the democratic principle that sovereignty belongs to the people. Therefore, regimes will view NGOs as a political and social force for strengthening pluralism and checking the power of the state in relation to civil society. They will emphasise the role of NGOs as catalysts for social and institutional innovation and stress the importance of preserving NGO independence.

Keywords: non-governmental organisations, civil society, public associations, international organisations, democratic values, Ukraine, Europe, the United States.

Вступ. Громадянське суспільство – це поняття, яке сьогодні в Європі стало звичним і повсякденним, ним навіть зловживають, а впровадження ідеалів громадянського суспільства стало одним із завдань соціальної політики Європейського Союзу та його держав-членів. Поняття сучасної демократичної держави містить у собі певну модель взаємовідносин держави і суспільства. Тобто, ця модель базується на припущенні, що існують непрохідні межі для державного втручання у сферу прав і основних громадянських свобод, і водночас вона встановлює правильну пропорцію між інтересами групи та інтересами суспільства.

Різноманітні визначення громадянського суспільства мають одну спільну рису: таке суспільство зберігає свою автономію від державних інституцій: щоб усунути всюдисущість держави та знайти якусь золоту середину між одержавленням і приватизацією людського співіснування, воно приходить з певною незалежністю від центрального уряду і з певним ступенем автономії для певних верств суспільства. Відсутність державного втручання в незалежні від політичної влади інституції, забезпечення самоорганізації суспільства та забезпечення відповідних рамок для реалізації суспільних інтересів є дуже важливими рисами, які визначають громадянське суспільство.

Архіважливу роль в ефективності організації функціонування громадянського суспільства відіграють неурядові організації (НУО). Згідно з основоположними документами ООН, НУО є «... некомерційною, добровільною групою громадян, яка організована на місцевому, національному чи міжнародному рівнях для вирішення проблем на підтримку суспільного блага. Орієнтовані на завдання та створені з людей зі спільними інтересами, НУО виконують різноманітні послуги та гуманітарні функції, доносять проблеми громадян до урядів, контролюють реалізацію політики та програм і заохочують участь зацікавлених сторін громадянського суспільства на рівні громади. Вони забезпечують аналіз і експертизу, служать механізмами раннього попередження та допомагають контролювати та виконувати міжнародні угоди. Деякі організовані навколо конкретних питань, таких як права людини, навколишнє середовище чи здоров'я. Їхні стосунки з офісами та установами системи Організації Об'єднаних Націй (ООН) відрізняються залежно від їх розташування та повноважень» [1, p.127-128].

Аналіз досліджень та публікацій. Концептуальні основи дослідження неурядових (самоврядних) організацій представлено в працях таких зарубіжних вчених, як: А. Вейсборд, П. Геррман, Л. Графф, Г. Доманські, Дж. Лавілл, Д. Льюїс, С. Маккарлі, Дж. Нобл, В. Пауелл, Р. Патнам, Т. Парсонс, П. Плау,

Е. Реверса, Л. Ремрайк, Дж. Девіс Сміт, Д. Стоун, А. Токвіль, Ш. Фелдман, Дж. Фішер, М. Харріс, Р. Хейя, Р. Хедлі, та ін.

У вітчизняній політичній науці є чималий доробок індивідуальних і колективних праць, де аналізується особливості функціонування неурядових громадських об'єднань та самоврядних організацій. Так сутність та роль самоврядних організацій у громадянському суспільстві досліджували наступні вчені: В. Авер'янов, О. Батрименко, В. Бех, Є. Бистрицький, А. Бодров, О. Вінніков, В. Горбатенко, Г. Зеленько, А. Колодій, О. Корнієвський, В. Кравченко, І. Кресіна, Ю. Левенець, А. Матвійчук, М. Михальченко, М. Ставнійчук, В. Цвих, В. Чалий, М. Шевченко, Ю. Шемшученко та ін.

Однак, проблематика функціонування неурядових організацій в умовах все ще потребує актуалізації та подальшого дослідження.

Мета статті – розкрити сутність та особливості функціонування неурядових організації як групи «третього сектору» в громадянському суспільстві, їх ефективність па проблеми стримання.

Виклад основного матеріалу. Усі НУО є некомерційними організаціями зі статусом звільнення від податків. Однак не всі неприбуткові організації є або можуть бути НУО. Щоб відповідати вимогам, некомерційна організація повинна надавати перевірені фінансові звіти, мати мінімум два роки юридичного існування, мати місію, демонструвати демократичний/прозорий механізм прийняття рішень (статут, вибори посадових осіб та членів до наглядових рад), повинні бути в змозі поширювати інформацію серед своїх складових, де це необхідно, і виявляти фінансову підтримку з боку інших НУО, національних філій або окремих осіб. Після надання статусу НУО відповідне рішення переглядається кожні чотири роки, щоб зберегти цей статус.

Наприклад статус НУО ООН може бути надано на одному з трьох рівнів консультативним, реєстровим і спеціальним консультантом ECOSOC ООН з 19 держав-членів. Кількість НУО зросла з моменту їх створення в 1948 році з 41 до понад 20 000, які зараз входять до ECOSOC. Через складність статусу НУО, який надається іншими міждержавними організаціями, урядами та афілійованими системами ООН, кількість зросла до понад 30 000. *Консультативний статус*, найбільш запитуваний і наданий НУО, зазвичай надається великим міжнародним НУО, які мають широке міжнародне охоплення та чия робота відображає місію ECOSOC. *Реєстровий статус* надається тим НУО, які не підпадають під загальний консультативний або спеціальний статус. Зазвичай це нові НУО з вузькою та/або технічною спрямованістю, які мають офіційний статус в інших органах ООН (наприклад, ВООЗ, ЮНЕСКО, СОТ). Вони можуть час від часу робити корисні внески до ECOSOC. *Спеціальний статус* зберігається для НУО зі спеціальною компетенцією та обмеженими додатковими сферами діяльності з ECOSOC [2, с. р.3-26].

НУО, які називають групою «третього сектора» в громадянському суспільстві, відіграють кілька конструктивних ролей. У міжнародній політиці вони відіграють дуже активну роль і утворюють дуже широку коаліцію. Вони можуть надати голос групам, які постраждали від глобалізації: проблеми прав людини, екологічні права, релігійні спільноти, права тварин, студенти, жіночі групи та професійні асоціації. Неурядові організації мають різні акроніми, які часто використовуються суб'єктивно та взаємозамінно. Деякі з них називаються НКО (некомерційні організації), ОГС (організації громадянського суспільства), ОНР (організації низового рівня), МНУО (міжнародні неурядові організації), SNGOs ([глобальні] неурядові організації Південного регіону) та NNGOs ([глобальні] Північні неурядові організації).

Переваги статусу НУО включають участь у конференціях та симпозиумах, пов'язаних з ООН, подання доповідей на слуханнях комітетів і конференціях, а також створення форумів НУО разом із конференціями ООН чи інших конференцій. Форуми НУО часто проводяться разом із конференціями ООН, щоб вплинути на дебати в ООН. НУО також запрошуються надавати експертні свідчення на слуханнях уряду, а також пропонуються місця для зустрічей їхніх НУО в установах уряду. НУО також мають доступ до архівних документів ООН.

Всеосяжне об'єднання всіх видів НУО поділяється на **дві основні категорії**. Ті, які обслуговують інших (і мають великі фінансові ресурси), називаються *посередниками*, а ті, які обслуговуються посередниками, називаються *громадськими організаціями (ГО)* або низовими організаціями (ГНО). Посередники – це великі, як правило, добре відомі міжнародні неурядові організації (наприклад, Greenpeace, Human Rights Watch, OXFAM, World Relief і CARE), які походять зі штаб-квартирами в розвинених країнах і здійснюють операції в країнах, що розвиваються. Вони мають глибоку інфраструктуру та мають «розкіш» встановлювати як довгострокові, так і короткострокові цілі.

Навпаки, громадські організації зазвичай менші за розміром, сферою діяльності та фінансовими ресурсами, але мають великий членський корпус. Це зазвичай одержувачі товарів і послуг від посередників. Зазвичай вони можуть запропонувати лише короткострокові цілі, оскільки їхні потреби негайно потрібні членам. Міжнародні громадські організації, як правило, розбивають типи своїх НУО на менші категорії відповідно до їх акценту. Наприклад, Світовий банк буде співпрацювати з Oxfam International, організацією-посередником, щоб допомогти країні, що розвивається, а також співпрацюватиме з громадською групою, щоб розподілити допомогу районам або місцевим громадам у цій країні. Або Кардіологічна асоціація може профінансувати міську інформаційну кампанію місцевого ГО про хвороби серця, які вражають місцеве співтовариство в обраній країні.

Так звані посередницькі або міжнародні НУО сприяють розвитку громадянського суспільства шляхом моніторингу та адвокації з міжурядовими організаціями (МУО), а також шляхом розвитку (допомоги) або гуманітарної роботи на місцях (тобто в країнах глобального Півдня). Ці організації повинні остерігатися залежності від урядів або приватних зацікавлених сторін, які можуть вплинути на їх ухилення від своєї місії. Такий вплив може змістити відповідальність організації від громад, в яких вони служать.

Міжурядові організації (МУО) створюються договорами між урядами-членами, а також вони створюються як форуми, на яких уряди обговорюють нову політику та врегульовують конфлікти/суперечки. Рішення приймаються консенсусом. Світовий банк почав взаємодіяти з неурядовими організаціями в 1970-х роках, спочатку щодо екологічних проблем. Так, Світовий банк зі штаб-квартирою у Вашингтоні (округ Колумбія) пропонує позики з низькими відсотками, безвідсоткові кредити та гранти країнам, що розвиваються, на різні цілі (наприклад, навколишнє середовище, охорона здоров'я, інфраструктура, освіта тощо). Зараз Банк співпрацює з тисячами організацій громадянського суспільства (ОГС), наприклад громадські організації, громадські рухи, профспілки, релігійні групи та фонди. Хоча налагодити партнерство з МУО, державою та громадянським суспільством не завжди легко.

Позитивні державно-громадянські стосунки можуть сприяти не тільки доброму врядуванню, а й економічному зростанню. Належне врядування з громадянським суспільством, як вважають, викоринить корупцію [3, р.490], зменшить кількість захворювань, знизить рівень неписьменності та сприятиме ефективному наданню послуг [4, р.35-43]. Наскільки ефективні НУО для громадянського суспільства? Безсумнівно, кількість НУО зростає в усьому світі, а їхні голоси в громадянському суспільстві стають сильнішими, оскільки вони представляють різноманітні глобальні проблеми. Це на наш ризик, якщо ми заперечуємо їхнє існування або недостатньо використовуємо їх. Їх спритність у громадянському суспільстві робить їх благом для бенефіціарів або прокляттям для урядів чи конкуруючих компаній. Працюючи разом з урядами та бізнесом, НУО залишатимуться ефективними членами громадянського суспільства. Їхні голоси вказують на їхню широту, силу та вимогу бути повноправними учасниками громадянського суспільства.

Їхній зростаючий вплив може бути поряд із урядами, міждержавними організаціями та бізнес-спільнотою. Необхідно створити оновлені та уніфіковані стандарти підзвітності до повного визнання. Звичайно, це стосується всіх рівнів статусу, описаних раніше – консультативного, спеціального та реєстрового. Деякі НУО настільки малі або сільські, що виглядають як дирижабль на глобальному ландшафті НУО. Це правда, що кожна організація може мати потреби та місію, що відрізняються від іншої, але є багато таких, які мають додаткові цілі, які можна було б сформулювати під однією назвою. Зупинити хвилю надання статусу НУО було б «революційним» у нинішньому громадянському суспільстві.

Статус неурядової організації зменшується, якщо цей статус супроводжується незначною кількістю субстанції. Громадянське суспільство зараз як ніколи потребує спритності (в адвокації та програмній допомозі) НУО як посередників, так і громадських груп (ОГС). Громадянському суспільству потрібна якість взаємодоповнюючих альянсів, а не безліч організацій, задоволених статусом, який може не мати реального впливу. Обмеження статусу НУО та більш суворий перегляд надали б величезну можливість впливати на громадянське суспільство за допомогою сильніших прихильників і спонсорів, яких не чують уряди чи приватний сектор.

Невеликі або громадські групи повинні розглянути можливість приєднання до місцевих або регіональних груп однодумців, щоб отримати статус НУО. Такий процес забезпечить рівний статус групам та запропонує рівне становище з більшими міжнародними НУО. Є багато бідних менших некомерційних організацій, які зараз не мають засобів для доступу до міжнародного фінансування, і думається, що ці групи виграють від таких альянсів. Чи можуть НУО стати більш ефективними? Безумовно. НУО повинні мати своєчасні перевірки ефективності.

НУО можуть бути більш об'єктивними, коли є набір цілей місії НУО, які стосуються МУО або уряду, плани дій для досягнення цих цілей і графік досягнення цих цілей (навіть якщо розклад розтягується на багато років). Крім того, процес розгляду заявок від НУО та подальшого розгляду може допомогти оптимізувати шляхи спільної роботи НУО-однодумців – як групи захисту прав людини, навколишнього середовища, охорони здоров'я або за географічним положенням – на південь від Сахари, Східна чи Західна Європа, Близький Схід, Латинська Республіка Америка тощо. Зростаюча кількість неурядових організацій у всьому світі може неефективно роздувати громадянське суспільство, якщо неурядові організації не створюють союзів між собою для просування своїх справ. Для низових організацій особливо важливо створювати альянси на місцевому, регіональному та, можливо, транснаціональному рівні.

Звичайно, міжнародні неурядові організації будуть стрибати на менші групи, оскільки їхні внутрішні операції спочатку були створені для роботи в різних регіонах і країнах. Також має бути прозорий процес перегляду з оновленнями щодо дотримання неурядовими організаціями керівних принципів місії та підзвітності ООН. Допомога на розвиток є ще одним важливим джерелом для виявлення безлічі груп неурядових організацій, які, мимоволі залишені на неконтрольований перегляд статусу, можуть завдати непоправної шкоди громадянському суспільству. Неурядові організації, які надають допомогу в розвитку, працюють у тандемі з урядами та бізнесом. У своїй книзі економіст Дамбіса Мойо [5, р.37]. влучно пропонує

інший спосіб, за допомогою якого неурядові організації можуть стати більш ефективними, особливо з африканськими державними акторами [6].

Зокрема, окрім екстреної/гуманітарної допомоги Африці, західна допомога Африці увічнила бідність, якщо не погіршила її. У той час як допомога за планом Маршалла була в основному спрямована на фізичну інфраструктуру, допомога Африці пронизує практично всі аспекти економіки. Сьогодні в більшості бідних країн допомога здійснюється на державній службі, на рівні політичних інститутів, в армії, у секторі охорони здоров'я та освіти, інфраструктури, а вся допомога є ендемічною. Чим більше вона проникає, тим більше вона розмивається, тим більше зростає культура залежності від допомоги.

Через те, що вони можуть розраховувати на допомогу як на важливий фактор їхньої економіки, деякі країни стають залежними, а залежність притуплює підприємство. Така залежність пригнічує інвестиції, сприяє позбавленню громадянських прав і підтримує історично корумповані режими без санкцій. Уряди стають «підвладними» іноземним донорам і не підзвітні своєму народу. Таким чином, західні організації громадянського суспільства з добрими намірами – міжнародні та неурядові організації – повинні переоцінити свою місію допомоги за кордоном. Старе прислів'я навчити чоловіка ловити рибу тут актуальне. негайний мораторій на надання статусу НУО повинен бути введений, щоб міжнародні організації справді оцінили поточний статус перенасичення НУО та переглянула його формулу для надання більшого статусу НУО.

Через свій розмір, базу фінансування та доступ до різноманітних ресурсів і внутрішніх систем стримувань і противаг, деякі НУО-посередники, є дуже ефективними. *Багато невеликих громадських організацій не є такими ефективними через низку причин:* невеликий членський склад, брак коштів, внутрішнє обмеження уряду, відсутність доступу до фізичних ресурсів, внутрішні системи стримувань і противаг тощо. Однак після того, як НУО отримують міжнародно-визнаний статус, однією чи іншою міжнародною організацією, існують лише слабкі спроби перевірити результативність за допомогою заходів стримування та балансування.

У книзі «Поza межами чарівного бика» редактори Майкл Едвардс і Девід Халм обговорюють вимоги донорів і регуляторів (тобто державних установ), щоб НУО краще виконували свої цілі та програми [7, р.61-69]. Звичайно, розуміння управління НУО вже існує в усьому світі, але недостатньо уваги приділяється ефективній підзвітності перед зацікавленими сторонами. Структура інституційного розвитку реалізується лише тоді, коли управління НУО відповідає найкращим практикам.

Ефективність можна визначити в циклах, які визначають її пріоритетні питання. На початкових етапах становлення НУО займається баченням, місією та побудовою програми. У цей час робота, як правило, неформальна. Після початкової стадії НУО зацікавлена у зростанні своєї присутності, що вимірюється доступом до ресурсів. На цьому етапі дошка стає формалізованою та структурованою. Такий прогрес є обов'язковим для організацій, щоб підвищити свою ефективність. За словами Г. Куц «... фінансова та статутна підзвітність вимагає активної, пильної та функціональної ради, яка відчуває як юридичний, так і моральний обов'язок ... Така рада забезпечує набір заходів для забезпечення необхідних стримувань і противаг для належного обліку та звітування відповідно до узгоджених цілей ...» [8, р. 239].

У своїй статті «Оцінка діяльності НУО: труднощі, дилеми та шлях вперед» у книзі «Поza межами чарівної кулі» Алан Фаулер припускає, що тенденції оцінки ефективності продовжують зростати різними способами. Державне фінансування включає запити на вимоги дотримання суворих правил фінансових систем. Ще один спосіб, завдяки якому перевірка ефективності стає жорсткішою, полягає в зміні пріоритетів донорів. Пріоритети донорів щодо підзвітності мають доповнювати інституційну реструктуризацію країн-реципієнтів. Він також стверджує, що НУО є більш економічно ефективними, ніж уряди, в обслуговуванні бідних і маргіналізованих верств населення [9, р.174].

НУО усвідомлюють важливість оцінки своєї діяльності, проте в попередніх спробах оцінки були серйозні недоліки. Недоліки виникають через проблеми з тим, як ОГС мають представити себе перед різними громадськими/зацікавленими сторонами для підтримки громадськості, фінансування та надання послуг. Різні зацікавлені сторони використовують ОГС для різних цілей. Тому міжнародні НУО із зацікавленими сторонами (донорами) повинні доповнити своє фінансування та фінансову оцінку зацікавленими сторонами, які можуть проводити оцінку якості та контролю послуг для своїх членів або спільноти.

Назви «некомерційні та неурядові» можуть когось відштовхнути, оскільки, з одного боку, ці організації водночас є недержавними або приватними підприємствами. З іншого боку, організації також повинні бачити себе прозорими центрами звітності. Це стане гострою проблемою, оскільки багато її лідерів зараз набираються з корпоративного та консалтингового секторів. ОГС повинні стверджувати, що вони, на відміну від уряду чи бізнесу, не мають прямолінійного результату. Уряди оцінюють їхні виборці чи громадські прихильники, а бізнес – їхні акціонери. НУО часто підзвітні бенефіціарам, які можуть бути не в змозі покрити всю вартість того, що вони просять. Цих отримувачів не можна назвати споживачами наданих їм послуг. Таким чином, фінансова віддача не може бути єдиним показником діяльності НУО. Крім того, неурядові організації не можуть використовувати лише відгуки політичних процесів, які використовуються для легітимізації урядів. Тому вимірювання ефективності повинні включати комбінації обох модальностей.

Як стверджує Майкл Шпорлюк у своїй праці «Основи розуміння підзвітності міжнародних НУО та глобального належного управління», НУО повинні дотримуватися принципу «демократичної

підзвітності» [10, р. 347]. Великі міжнародні організації повинні нести відповідальність перед тими, на кого вплинули їхні дії чи рішення. Хартія підзвітності міжнародної організації забезпечує підзвітність через дотримання членами передового досвіду, а члени підзвітні своїм зацікавленим сторонам. Хартія служить серединою між громадськими організаціями і міжнародними неурядовими організаціями, які впливають на те, які рішення приймаються та як вони виконуються – і все це в методі прозорості.

Враховуючи мільярди доларів міжнародного фінансування, які зараз доступні НУО по всьому світу, не дивно, що у даний час спостерігається вибуховий ріст НУО. Проте, зважаючи на всі ці надходження фінансування [11, р.63], громадянське суспільство стоїть за стінкою, оскільки не тримає НУО під контролем. [12, 363] Легітимність, якої НУО прагнуть перед міждержавними організаціями та державними структурами, полягає в їх підзвітності. Деякі НУО саморегулюються та створюють власні контрольні списки досягнень.

Однією з багатьох причин зростання інтересу до НУО є усвідомлення того, що вони контролюють значну частку коштів, виділених на міжнародну допомогу. Тоді як кількість, розмір і складність НУО значно зросли протягом останніх десятиліть, їхні підходи до міжнародної допомоги ґрунтуються на суттєвому історичному досвіді. Розуміння цієї історії є важливим для розуміння їх поточного різноманіття.

Так, існує довга історія міжнародних волонтерських дій для надання допомоги жертвам війни та стихійні лиха, а також надання соціальних послуг бідним. Релігійні групи зазвичай брали на себе таку ініціативу. Зокрема, у 1647 році ірландські протестанти надіслали їжу як допомогу поселенцям у Північній Америці, які стали жертвами індіанських воєн. Приватні британські благодійні організації підтримували місіонерів і школи для індіанців, чорношкірих і бідних білих в Америці протягом більшої частини сімнадцятого та вісімнадцятого століть. У 1793 році приватні групи в Сполучених Штатах забезпечили добровільну допомогу біженцям, які втікали від революційних потрясінь у Санто-Домінго [12, р.174-175].

Американський Червоний Хрест був заснований у 1882 році. Основна міжнародна допомога та місіонерські товариства виникли в Європі та Америці в дев'ятнадцятому столітті. Приватні міжнародні ініціативи значно зросли під час Першої світової війни. Внески на харчування в Європу від благодійних організацій США під час війни склали щорічно 250 мільйонів доларів. Найстаріша з британських міжнародних благодійних організацій, Фонд «Врятуйте дітей» був заснований у 1919 році як наслідок опозиції до блокади Німеччини союзниками.

Багато великих міжнародних НУО зараз допомагають країнам, що розвиваються, були створені для допомоги жертвам Другої світової війни в Європі; до них входять католицькі служби допомоги та CARE. У міру післявоєнного відновлення Європи організації дедалі більше змінювали їх увагу до країн, що розвиваються. Особливі зусилля були спрямовані на допомогу біженцям від політичних конфліктів у Китаї, Індії, Кореї та на Близькому Сході. Помітна роль НЕУ України під час російської агресії.

Та все ж, більшість НУО знаходяться десь між країноцями: скептично, якщо не підозріло ставляться до державної влади, але приймають необхідну функцію уряду. Вони є готовими працювати з урядом, коли з'являється можливість, що відповідають їхнім вимогам соціальної прихильності.

Уряди мають власний спектр орієнтацій. Вони також відрізняються за своєю здатністю нав'язувати бажану орієнтацію. Таким чином, деяким урядам це може сподобатися – для обмеження діяльності НУО просто бракує політичної та адміністративної сили, щоб це зробити. За диктаторських режимів, які заборонили опозиційні політичні партії та профспілки, ОГС можуть бути єдиною життєздатною формою політичної опозиції. У таких ситуаціях вони можуть розпочинати відносно нешкідливі проекти, орієнтовані на соціальне забезпечення та надання послуг, як захисне прикриття для більшої політичної діяльності або як затримку в очікуванні відкриття політичного простору.

Організації в багатьох країнах продемонстрували значну майстерність у створенні альянсів з тими в уряді, які водночас є впливовими та співчують їх справі. Створення альянсу часто є свідомою політичною стратегією, спрямованою на забезпечення політичного захисту НУО та її діяльності. З часом альянс може стати основою коаліції, що проводить конструктивну політику змін, до яких НУО та відповідні посадові особи мають взаємне зобов'язання.

НУО, орієнтовані на демократичні цінності, зазвичай відкидають авторитарне правління, будь то ліве чи праве, як за своєю суттю розбещуюче та експлуататорське. Вони сповідують демократичний принцип, згідно з яким суверенітет належить народу. Відтак режими розглядатимуть НУО як політичну та соціальну силу для зміцнення плюралізму і стримування влади держави по відношенню до громадянського суспільства. Вони наголошують на ролі НУО як каталізаторів соціальних та інституційних інновацій та підкреслюватимуть важливість збереження незалежності НУО. Вони, як правило, з недовірою ставляться до формалізованих договірних відносин між НУО та урядом, які зменшують схильність і здатність НУО діяти незалежно.

Основне питання для технократа полягає в тому, чи є НУО більш економічно ефективними, ніж уряд, у наданні основних послуг. Навпаки, деякі громадські активісти можуть стверджувати, що питання є неактуальним і відображає відсутність розуміння справжньої діяльності НУО, яка має слугувати каталізатором соціальних змін. Було зроблено багато тверджень щодо економічної ефективності НУО. Загальний консенсус оціночної літератури, здається, такий, що НУО, які отримують офіційну допомогу на розвиток, є досить ефективними в охопленні віддалених бідних районів, але характерно слабкі в управлінні та плануванні.

Звичайно, НУО може бути дуже рентабельною, але не всі НУО є такими моделями ефективної діяльності та складного управління. НУО бувають різного розміру та компетенції. Деякі з них є великими та здатні впроваджувати програми національного масштабу, які є високорентабельними. Інші мають потенціал для цього, якщо спроможність буде розвинена. Треті не бачать себе в бізнесі надання послуг.

Громадські активісти, як правило, не займаються перевіркою того, чи є НУО важливим інструментом для просування політичної та економічної демократизації; вони сприймають це як даність. Хоча вони можуть шукати інноваційні підходи до обслуговування, які справді є ефективнішими та ефективнішими, їх основна мета полягає в тому, щоб перебудувати контроль над ресурсами та прийняттям рішень у спосіб, що розширить базу влади в громаді. Громадські активісти все більше зосереджуються на питанні справедливості, цікавляться питанням стійкості – екологічної, фінансової та організаційної. Боргова криза, соціальні та екологічні наслідки пов'язаних структурних політик коригування та зростання обізнаності про глобальну екологічну кризу тиснуть на громадських активістів, щоб вони поширили свої проблеми за межі рівня втручання для вирішення макрополітичних питань.

Висновки. Неурядовий сектор створив себе як відповідь на проблему прозорості та підзвітності в процедурах прийняття рішень, оскільки присутність третьої сторони з інтересами, відмінними від інтересів держави, могла б надати їм довіри. У зв'язку з цим існував так званий попит «першого покоління» у відносинах між державою та НУО. У певному сенсі це було задовільно вирішено, оскільки діяльність організації третього сектору була інституційно визнана та включена, головним чином Статутом ООН. Таке середовище, відносно стабільне та сприятливе для діяльності НУО, все ж спонукало до нового зростання їх кількості, і цього разу це супроводжувалося диверсифікацією цілей, функцій та діяльності.

З цього моменту їхня роль перестала бути просто моніторинговою і допоміжною у формулюванні та впровадженні політичних процедур. Багато з них є фінансово автономними, здатними створювати та виконувати власні програми з певною автономією щодо державної сфери. Така установка створила напругу між виниклими матеріальними потребами та нормативною базою, яка мала на меті врегулювати це питання. У зв'язку з цим проблема сприймалася як така, що має дві різні природи.

З одного боку, НУО почали чинити тиск на законодавчі зміни, які нададуть їм більше інструментів діяти з більшою автономією по відношенню до держави. У свою чергу, їхня нова діяльність означала перевірку ефективності. У результаті їхня легітимність стала проблемою, і виник запит на створення механізмів, здатних забезпечити прозорість і підзвітність власних механізмів прийняття рішень. З цього контексту виникає інший набір вимог, які ще не були задовільно засвоєні міжнародною нормативною системою. Напруга, спричинена діями НУО, пронизує невизначену ситуацію, у якій їхнє існування може виявитися вигідним або надзвичайно компромісним. Таким чином, як пропозиція для майбутнього порядку денного опитування, були визначені основні шанси та ризики НУО. Їх подальший розвиток може дати релевантне розуміння найкращого способу вирішення проблеми.

Бібліографічний список/ References:

1. Staniszki, J. (1991). Political capitalism. In: Poland. *East European Politics and Societies*, Vol. 5, N 1, pp. 127-141.
2. Starkey, K. & Madan, P. (2001). Bridging the Relevance Gap: Aligning Stakeholders in the Future of Management Research. *British Journal of Management*, 12 (SI), pp. 3-26.
3. Mafunisa, John Mutuwafhethu (2004). The Role of Civil Society in Promoting Good Governance in the Republic of South Africa. *International Review of Administrative Sciences*, 70, no.3, pp. 487-495.
4. Lucan, Way. (2014). Civil Society and Democratization. *Journal of Democracy*, pp. 35-43.
5. Moyo, Dambisa. (2009). *Dead Aid: Why Aid is Not Working and How There is a Better Way for Africa*. Farrar, Straus and Giroux, New York, 2009, pp.37-51.
6. Jenkins, J.C. (1987). Nonprofit organizations and policy advocacy. In W.W. Powell (ed.), *The Nonprofit Sector: A Research Handbook*. New Haven, CT: Yale University Press, pp. 296–318.
7. Edwards, Michael & David Hulme (1996). Beyond the Magic Bullet: NGO Performance and Accountability in the Post-Cold War. *Kumarian Press, Inc.*, pp. 61-69.
8. Kuts, Svitlana (2000): The Role of the Private Sector in the Public Service of the Ukraine: Social-political Governance Perspective. *Public Management* 2(3), 329-347.
9. Fowler, A., (1995). Assessing NGO Performance: Difficulties, Dilemmas and a Way Ahead, in Edwards and Hulme, (eds.). *Beyond the Magic Bullet: NGO Performance and Accountability in the Post-Cold War World*, pp. 169-186.
10. Szporluk, Michael. (2009). A Framework for Understanding Accountability of International NGOs and Global Good Governance. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 16, no. 1, Proquest, pp.339-361.
11. Riemann, Kim D. (2006). A View from the Top: International Politics, Norms and the Worldwide Growth of NGOs. *International Studies Quarterly*, 50, no. 1, p. 62-76/
12. Sommer, R. (1977). Classroom layout. *Theory into Practice*, 16(3), 174-175.